

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE »VERIG« LESCE

40 let TVL

LETO ... 4

ŠTEV. 6..

DRAGI BRAVCI!

Danes je poteklo štirideset let od nastanka naše tovarne. Zaradi tega jubileja je tudi ta številka našega glasila izšla kasneje, kajti v glavnem je posvečena prav našemu internemu prazniku.

Skoraj vsi članki opisujejo dogodke iz razvoja tovarne od nastanka do danes, s posebnim ozirom na delavstvo, kajti človek je vsemu osnova. Štirideset burnih let je poteklo od uradnega vpisa tovarne v register do danes in v tem času se je tovarna razširjala in tehnično izpopolnjevala. Preživela je začetne težave ob ustanovitvi, se pretolkla skozi velika svetovna gospodarsko krizo po letu 1930, prestala okupacijo in se vključila v povojni razvoj ter res zaživela po letu 1950, mejniku, ki je prinesel samoupravljanje. In s tovarno so

živeli in delali delavci najprej kot mezdni delavci in po revoluciji kot upravljavci družbenega premoženja.

Ob tej obletnici bomo v podjetju organizirali 1. julija osrednjo proslavo, na kateri bodo govorili naši vodilni tovarniški, delovni kolektiv pa bo nagradil najstarejše delavce za njihovo dolgoletno in požrtvovalno delo. Proslavo bosta izpopolnila priljubljena godba leške "Svobode" in radovljiški pevski oktet s svojima programoma, nakar bo še pogostitev gostov in članov delovnega kolektiva.

Uredniški odbor želi vsem članom delovnega kolektiva prijetno proslavljanje 40-letnice in veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

1922

1962

RAZVOJ TOVARNE VERIG V 40 LETIH OBRATOVANJA

Pred 40 leti, t.j. 26. junija leta 1922, je bila v Ljubljani podpisana in registrirana pogodba za ustanovitev Tovarne verig v Lescah. Njen proizvodni program naj bi bil izdelovanje ročno kovanih, elektrovarjenih in patent verig.

Ustanovni občni zbor, ki je bil navedenega dne v prostorih Ljubljanske kreditne banke, je potrdil obliko lastništva tovarne kot delniške družbe s svojim upravnim in nadzornim odborom. Prvi predsednik tovarne pa je bil avstrijski državljani Heberle, prvi ravnatelj Tovarne verig v Beli peči. Iz Bele peči so bili namreč odkupljeni stroji za izdelavo verig, pa ne samo to, tudi nekaj strokovnjakov se je preselilo od tam v Lesce, med njimi Vrečko Martin, Kos Alojz, Šoberle Andrej in Špendal Marija. Za ročno kovanje verig in vlečenje žice pa so v Lesce prišli strokovnjaki iz Kroke: Praprotnik Franjo, Resman Florijan, Petrač Lenart, Gašperšič Janez, Rajgelj Miha, Mohorič Franc in Zupan Jože. Proizvodne kapacitete tedanje tovarne so znašale le oca 30 ton raznih verig na mesec z okoli 50 delavcev.

V predvojni Jugoslaviji podjetje ni kaj dosti napredovalo, kajti cilj takratnih lastnikov je bil čim več izvleči iz delavcev ob čim manjših stroških. Edini napredek podjetja pred vojno je bil v osvojitvi nekaterih novih izdelkov, kot plugov in njih nadomestnih delov. Najle so začeli izdelovati sekirke, krampe, lo-

pate, kar so po 1 letu opustili zaradi ostre konkurence drugih podjetij. Okrog leta 1936 so začeli izdelovati žičnike vseh vrst, ki so še danes v proizvodnem programu podjetja. Med svetovno gospodarsko krizo v letih 1931 do 1934 podjetje ni v celoti obratovalo. Podobni pojavi so bili v drugi stopnji krize v letih 1936 do 1938.

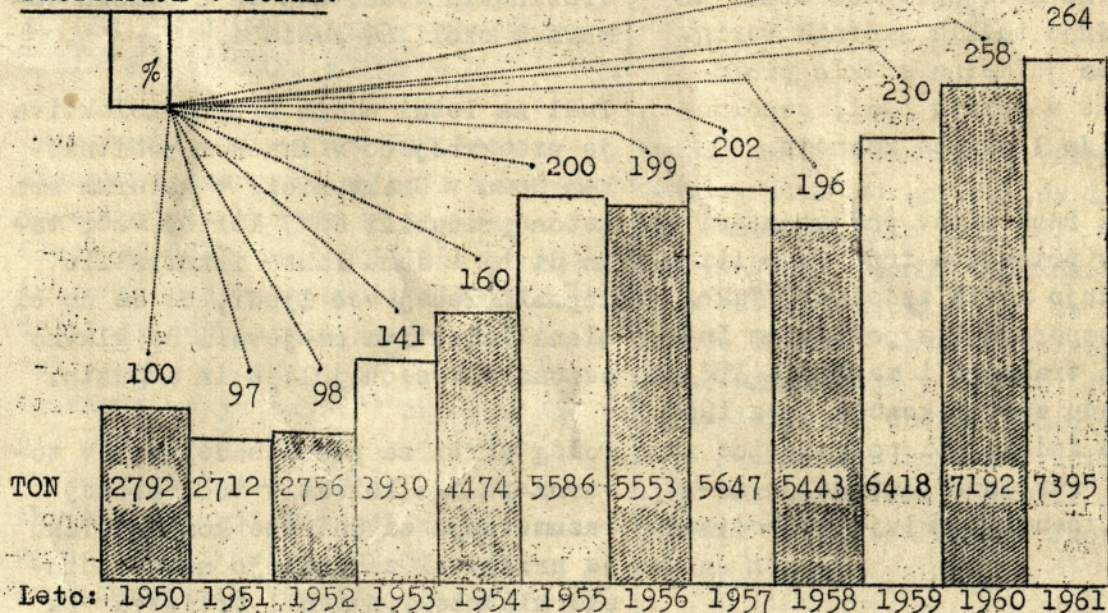
Ko je prišlo usodno leto 1941, je okupator preusmeril proizvodnjo v vojaške namene. Zato so tudi tovarno nekajkrat delno porušile partizanske enote. V letu 1944 pa tako, da je bila skoraj v celoti nesposobna za obratovanje.

Po osvoboditvi je bilo treba tovarno obnoviti. Preživeli delavci so krepko prijeli za delo in v razmehroma kratkem času je tovarna pričela redno obratovati.

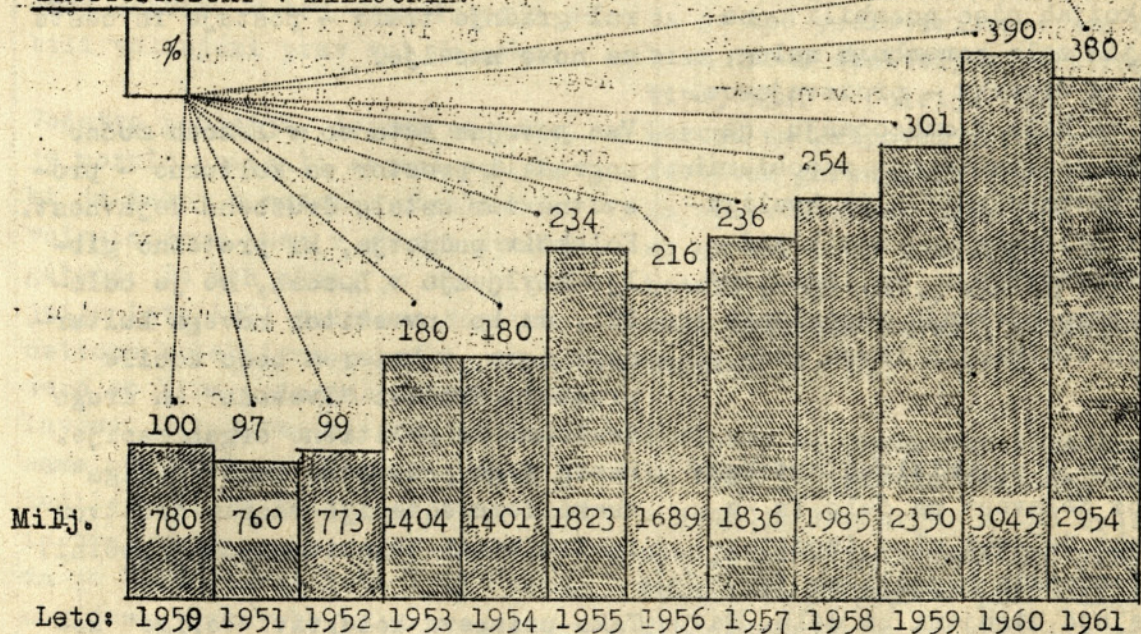
Podjetje se nakako do leta 1948 ni bistveno razvijalo. Šele po tem obdobju je iz leta v leto pridobivalo na obsegu in se postopoma razvijalo v pravo industrijsko podjetje.

Kako je podjetje raslo in napredovalo tako po fizičnem obsegu proizvodnje, kakor po brutto produktu, je razvidno iz naslednjega diagrama:

PRODUKCIJA V TONAH:

BRUTTOPRODUKT V MILIJONIH:

Ta veliki skok v količinski proizvodni in še večji v bruttoproduktu je podjetje doseglo z novimi investicijami in rekonstrukcijami zastareli obratov z novimi stroji, z boljšo organizacijo dela ter uvažanjem sodobne mehanizacije.

Podjetje proizvaja danes dve osnovni vrsti proizvodov, in to verige

in viječno blago. Do nedavnega pa so se izdelovali še razni poljedelski stroji in orodje ter njih deli, katere pa smo prenehali proizvajati, ker zaradi mehanizacije našega kmetijstva za te izdelke ni bilo več povpraševanja na trgu.

Največjo investicijo v podjetju v znesku cca pol milijarde pa pred-

stavlja na novo zgrajeni obrat za proizvodnjo težkih sidrnih verig, v katerem je delno stekla proizvodnja že v aprilu 1961, popolnoma pa 2 do 3 mesece kasneje.

Razen za razširitev podjetja si kolektiv prizadeva tudi osvojiti proizvodnjo novih izdelkov. Tako smo v kooperaciji s podjetjem Industrija traktorov i mašina - ITM v Beogradu začeli koncem leta 1960 serijsko izdelovati polgosenice za traktor "Ferguson", ki ga po angleški licenci izdeluje to podjetje.

Organi delavskega upravljanja pa pri gradnji novih objektov in rekonstrukcijah niso pozabili na eno svojih zelo pomembnih nalog, na skrb za človeka - proizvajavca. Ta skrb se kaže v omogočanju nadaljnjega izobraževanja zaposlenih za pridobivanje potrebnih kvalifikacij, v pridobivanju novih kadrov s štipendiranjem in individualnem izpopolnjevanju zaposlenih na raznih seminarjih izven podjetja.

V podjetju je organiziran avtobusni prevoz delavcev na delo in z dela, tako delavci niso izpostavljeni vremenskim neprilikom ter ne prihajajo utrujeni na delo. Da se zboljša delovna sposobnost in zdravje delavcev, je bila zgrajena in sodobno urejena menza za topli obrok med odmorom. Razen tega pa kolektiv vlaga vsako leto precej sredstev za gradnjo novih stanovanj. Zdaj imamo že okoli 127

družinskih stanovanj in 2 samska doma z okoli 60 ležišči.

Tudi za letni oddih članov kolektiva je preskrbljeno v lastnem počitniškem domu v Crikvenici, v katerem smo letos pridobili še 7 ležišč več, tako da bi v domu lahko izkoristilo dopust precej več ljudi, če se ne bi člani kolektiva omejevali na glavno sezono v mesecu juliju in avgustu.

Poleg skrbi za počutje delavca v tovarni pa ima kolektiv tudi precej razumevanja za potrebe komune. Tako je prispeval za gradnjo nove občinske klavnice, namenil sredstva za popravilo šole v Begunjah, za gradnjo ambulante v Žirovnici, investiral gradnjo trafo - postaje in ceste za novo naselje.

Vsa povojna leta so v Lescah močno pogrešali prostor za kulturno - prosvetno ter ostalo družbeno dejavnost. Kolektiv podjetja, ki pretežno giblje življenje v Lescah, se je odločil, da bo investitor novega kulturnega doma, v katerem bodo dobile prostore društvo "Svoboda" in druge družbene in politične organizacije. Razen tega prispevka daje "Veriga" vsako leto dotacije raznim društvom in družbenim organizacijam v občini.

Tako prispeva kolektiv "Verige" neposredno tudi k dvigu življenjske ravni vseh občanov radovljiške občine.

J. Ješe

40 LET REVOLUCIONARNEGA DELAVSKEGA
GIBANJA V TOVARNI VERIG

Delničarji, ki so pred 40 leti ustanovili tovarno, so bili iz vrst magnatov, bankirjev in trgovcev. Glede na takratno politično stanje in režim v državi so bile pravice delavcev majhne ali boljše rečeno teh pravic sploh ni bilo. Ta mali kolektiv se je takoj v začetku začel potegovati za svoje pravice in se je v ta namen povezal z jeseniškimi kovinarji ter ustanovil strokovno organizacijo, ki se je takrat imenovala "Osrednje društvo kovinarjev in sorodnih strok", katerega prvi predsednik je bil Andrej Šobrle. V tej organizaciji so bili vključeni prav vsi delavci.

Vodstvo podjetja, čeprav ne rado, je moralo priznati organizacijo, ki je takoj v začetku ubrala revolucionarno smer v obliki mezdnih gibanj. Iz teh akcij je bil v podjetju leta 1923 podpisan dogovor oziroma kolektivna pogodba, s katero so bile priznane zahteve delavcev. Delavstvo ni sodelovalo samo pri mezdnem gibanju, ampak je težilo tudi za kulturno prosvetnim izobraževanjem. To dokazuje dejstvo, da je bilo jeseni leta 1923 ustanovljeno "Delavsko kulturno prosvetno društvo Svoboda" v glavnem iz vrst delavstva, ki so bili zaposleni v tovarni verig. V okviru tega društva so uspešno delovale sekcije, pevski in tamburaški zbor ter dramska skupina.

Delavsko gibanje v Tovarni verig ni bilo pogodu takratnim oblastnikom, predvsem kleru, ki je hotel z ustanovitvijo jugoslovanske strokovne zveze kot protiutež delavskemu gi-

banju razbiti enotnost, kar mu pa ni uspelo. Društvo kovinarjev in sorodnih strok je bilo leta 1925 preosnovano v "Ujedinjenje radniških sindikata saveza Jugoslavije" za kovinarje pod imenom "Savez metalnih radnika Jugoslavije". K temu društvu je na izrednem občnem zboru pristopila podružnica Tovarne verig in njen prvi predsednik je bil Anton Dežman, tajnik pa Marija Justin, poročena Murgelj.

V letu 1926, 9. maja je podružnica razvila svoj prapor, kar dokazuje, da je moč proletariata v tem času bila važen činitelj v političnem življenju. V poletju 1928 je bil v Lescah na Olipovem vrtu prvi večji festival gorenjskih "Svobod", ki so ga oblasti sicer odobrile, vendar so ga tik pred pričetkom žandarji hoteli preprečiti, kar pa jim zaradi izredne zavesti delavstva ni uspelo.

Z objavo 6. januarske diktaature leta 1929 je pričela takratna oblast s pomočjo žandarjev z vso brutalnostjo razbijati delavsko gibanje. Delali so preizkave pri vodilnih funkcionarjih z motivacijo, da iščejo "Komunistični manifest", in iskali vzroke za aretacijo vodilnih funkcionarjev v delavskem gibanju in za razpustitev organizacije. Od tedaj naprej je bilo treba vse sestanke prijavljati Sreskemu načelstvu v Radovljici, ki je imelo pravico, sestanke razpustiti ob vsaki delavski revolucionarnosti. Takoj naslednje leto, to je 1930, se je pojavila svetovna gospodarska kriza, ki so jo občutili tudi

delavci v Tovarni verig. Ker ni bilo dela, je vodstvo tovarne dajalo delavcem, predvsem tistim, ki niso bili zaželeni (vodilni sindikalni aktivisti), brezplačne dopuste od 3-7 dni na mesec. Pri tem so polproletarci in mali kmetje imeli zaslembo in so kljub krizi stalno delali. Na vse take ukrepe vodstva podjetja so se delavci še bolj strnili okrog svoje organizacije in pričeli z organiziranim odporom in do preko svojih zastopnikov in intervencij dosegli, da so delali vsi skrajšan delovni čas, kadar ni bilo naročil. Vzporedno s tem so preko delavske organizacije zasledovali razmere na trgu in ko so se razmere izboljšale, so zahtevali polno zaposlitev in sprejem v službo tistih, ki jim je podjetje odpustilo. S takim organiziranim nastopom je organizacija v veliki meri uveljavljala svoje zahteve.

V letih 1933 do 1934 in v začetku leta 1935 je vodstvo podjetja skušalo še bolj okrnjevati zakonite pravice in se je s tem razredna borba v obliki mezdnih gibanj vse bolj zaostrovala. Delavci v tovarni pa so zahtevali preko svoje organizacije vse pravice, katere so jim po obrtnem zakonu in kolektivni pogodbi pripadale. Te so bile v glavnem zvišanje plač, plačani letni dopust, priznanje 6 plačanih bolniških dni ter razne izboljšave delovnih pogojev. Ker vodstvo podjetja ni hotelo ugoditi upravičenim zahtevam delavstva, je bil to povod za še bolj odločen nastop. Ker je vodstvo tovarne začelo preganjati funkcionarje strokovne organizacije, jih premeščati na nižja delovna mesta, je organizacija poklicala za-

stopnike glavnega odbora iz Ljubljane, da bi skupno z njimi vplivali na upravo, naj preneha s takimi ukrepi. Ker tudi ta pogajanja niso uspela, so se delavci nekega dne zbrali pred kovačnico in zahtevali od svojih zaupnikov in poslavec iz glavnega odbora, da pri pogajanjih zavzamejo odločna stališča za priznanje delavskih pravic. Tudi na ta ukrep vodstvo podjetja ni pristalo. Zaradi tega so se delavci dveh izmen ponovno zbrali pred pisarno in demonstrativno zahtevali svoje pravice. Predsednik organizacije je bil takrat Janez Justin. Ko je takratni ravnatelj Hieng uvidel, da je zadeva resna, si je skušal pomagati z orožniki, od katerih je zahteval, da delavce odstranijo z dvorišča. Ko so se orožniki informirali o vzroku demonstracije, so bili pripravljeni intervenirati s pogojem, da vodstvo tovarne pristane na zahtevana pogajanja. Tako so se pogajanja tudi pričela.

Na njih so delavce zastopali Alojz Stojan, Jože Tonejc, Metod Zrnc, Janez Frelj in Janez Justin. Pogajanja so se za delavce končala uspešno. Konec leta 1934 in v začetku 1935 se je situacija na trgu izboljšala in je bilo treba narediti vedno več izdelkov. Višale so se cene izdelkom, plače pa so ostale take kot med krizo. Zaradi tega je delavstvo zahtevalo, naj se z revizijo kolektivne pogodbe povišajo plače, kar je bilo tudi delno doseženo, ko so se po končani stavki junija 1935 začela izvajati določila obrtnega zakona.

V letu 1938 je bila v Lescah ustanovljena partijska organizacija, v kateri je bilo včlanjenih iz tovar-

ne 5 članov. Okrog te organizacije so se zbrali tudi drugi delavci in s tem je revolucionarna zavest z dneva v dan naraščala, s čimer je tudi vodstvo podjetja moralo resno računati. Med stavko zasavskih rudarjev v jeseni 1939 leta so delavci iz Tovarne verig na pobudo partijske organizacije materialno in moralno podprli to stavko. Istega leta so bili internirani in odvedeni v Bilečo v Hercegovino najboljši revolucionarji iz vse države in med njimi večje število z Gorenjske. Na pobudo partijske organizacije so bile poslane protestne peticije na vse forume z zahtevo, da se interniranci iz Bileče takoj izpustijo. To je dalo povod banski upravi v Ljubljani, da je razpustila strokovno organizacijo metalških radnika Jugoslavije in kulturno-prosvetno društvo v Lescah. Od tedaj je morala partijska organizacija delati ilegalno, kar je znatno otežkočalo delo.

S tako bogatimi revolucionarnimi izkušnjami je delavstvo Tovarne verig dočakalo leto 1941, ko so nemški in italijanski fašistični okupatorji vdrli in oropali našo deželo. Delavstvo se je v takem položaju hitro znašlo in začelo organiziran odpor proti okupatorju. Že v juniju 1941 je kot prvi odšel v partizane tov. Franc Dacar. Kljub temu, da je gestapo takoj po tem dogodku 28. julija aretiral iz tovarne 5 tovarišev in 1 iz vasi, misel na upor med delavstvom ni zamrla. Vse delavstvo razen nekaj izdajaleev se je vključilo v podtalno borbo proti okupatorjem. V tovarni so bile organizirane OF, delavska enotnost, sabotažne akcije in nedelavnost. V aktivno borbo NOV je v dobi okupacije odšla večina delav-

cev iz tovarne. Od teh jih je 19 žrtvovalo svoje življenje.

To so le kratki izvlečki iz borbene in revolucionarne preteklosti delavstva Tovarne verig v razdobju od leta 1922 do 1945. Po osvoboditvi in zmagi delavskega razreda leta 1945 se je tovarna z vso paro pričela obnavljati in je prešla v last družbe. Preživeli delavci so za obnovo tovarne krepko poprijeli, v kratkem času je začela zopet obratovati. Razvoj tovarne od takrat do danes je prikazan v članku o gospodarskem razvoju. Po osvoboditvi se ni bilo treba več boriti za delavske pravice, ker so kmalu po vojni izšli razni zakoni, s katerimi so bile regulirane vse pravice kakor v delovni tako tudi v socialni zakonodaji. Takoj po vojni je bilo uvedeno centralno administrativno upravljanje, ki so ga narekovale takratne potrebe. Razvoj pa je kmalu pokazal, da je naše delavstvo sposobno samo upravljati in voditi podjetja. Tako so bili leta 1950 izvoljeni prvi delavski sveti in s tem se je pričela doba samoupravljanja. Oblika delavskega samoupravljanja se je razvijala in izpopolnjevala vse do decentralizacije. Okoli 10 let je obstojalo centralno delavsko samoupravljanje po CDS in ob koncu leta 1961 se je izvršila decentralizacija tako, da so bili izvoljeni obratni delavski sveti, ki so dobili široke pristojnosti. Sprostitve samoupravljanja in udeležba delavcev pri odločanju o važejnjih zadevah bo pripomogla, da se bo produktivnost dela povečala. Danes je v obratnih delavskih svetih in centralnem delavskem svetu 160 izvoljenih članov, ki imajo po internih in splošnih predpisih pravico in dolžnost, da v imenu delov-

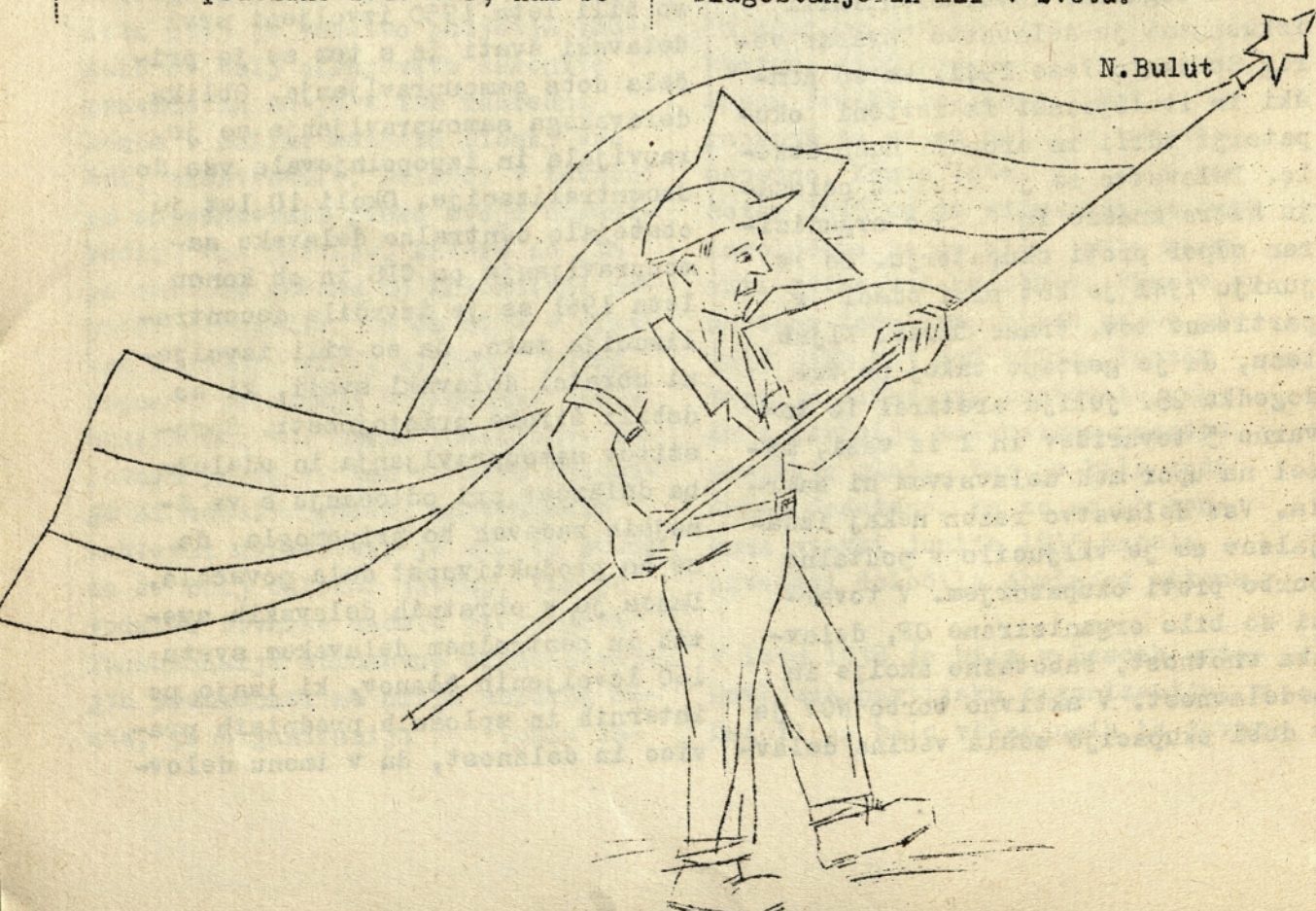
nega kolektiva odločajo o vseh bistvenih vprašanjih.

V tovarni je bila takoj po vojni ustanovljena nova sindikalna organizacija, to je podružnica kovinskih delavcev in uslužbencev, ki je povezana preko strokovnih sindikatov s centralnim strokovnim sindikatom v Beogradu. Tudi v sindikalni organizaciji je bila v letu 1961 izvršena reorganizacija tako, da so bili izvoljeni sindikalni odbori po obratih. Ti imajo nalogo, da vzporedno z organi upravljanja po obratih sodelujejo in s političnega stališča vplivajo na pravilne in za skupnost koristne odločitve.

Ob 40-letnici je prav, da se vsaj bežno spomnimo na vse dogodke in revolucionarna dejanja delavstva Tovarne verig v preteklosti, zlasti pa v predvojnem obdobju. Če bomo to pravilno razumeli, nam bo

jasno, da bomo težave, ki se danes pojavljajo in ki se bodo še pojavljale, lažje in z veliko manj truda premagali, ker se nam ni več potrebno boriti proti kapitalističnem režimu. V naši družbeni ureditvi ne more in ne sme biti tedenc izkoriščanja, kot je to bilo v dobi kapitalizma. Proti negativnim pojavom imajo naši delavci možnost preko svojih delavskih svetov in sindikalne organizacije izvajati vse ukrepe, da se ti odpravijo. Ko proslavljamo 40 let obstoja tovarne, naj nas preveva misel in želja po napredku tovarne, olajšanju delovnih in drugih pogojev, po dvigu produktivnosti in izboljšanju življenjske ravni vseh nas, ki smo od tovarne odvisni. Pri tem naj sodelujejo prav vsi zaposleni, ker le tako bo mogoče doseči cilj, za katerega so mnogi delavci žrtvovali svoja življenja, a to je socializem, katerega cilj je doseči blagostanje in mir v svetu.

N. Bulut

Ob priliki proslavljanja 40 letnice našega podjetja se spominjamo tudi vseh tistih tovarišev iz naše tovarne, ki so dali svoja življenja v ljudski revoluciji kot borci NOV v letih 1941 - 1945.

DACAR FRANC	LESCE
HROVAT ANTON	SMOKUČ
HROVAT VINKO	SMOKUČ
HUMERCA ANDREJ	LESCE
JUSTIN FRANC	HLEBCE
KNAPELJ IVAN	DOSLOVČE
KORUZA JOŽEF	ERZELJ PRI VIPAVI
KRISTAN VINKO	HLEBCE
KRIVEC JOŽEF	ZALOG PRI KAMNIKU
MAGUŠAR JANKO	LESCE
MULEJ ALOJZ	STUDENŠČICE
PADOVAN BENEDIKT	ŠTEVERJAN PRI GORICI
PETERNEL JAKOB	SLATNA
PODOBNIK JOŽEF	HLEBCE
ŠEBAT JOŽE	STUDENŠČICE
ŠILER ANTON	VRBA
UGMAN MIRKO	VELIKI CEROVEC
ZRNEC KAREL	RADOVLJICA
ZRNEC METOD	RADOVLJICA

Čeprav so mrtvi, živi njihov duh naprej. S L A V A J I M !

REVOLUCIONARNA DEJAVNOST DELAVSTVA
NAŠE TOVARNE

Kratek odlomek iz let 1938 - 1941

Razredno-revolucionarna zavest delavstva tovarne "Verig" v Lescah je bila že v bivši Jugoslaviji močno razgibana in utrjena. Vse skicije za uveljavitev delavskih pravic, ki jih je takratni kapitalistični sistem na vse načine skušal okrnjevati, so bile izvedene s podporo pretežne večine zaposlenih. Za uspešno vodenje razredne borbe se je delavstvo takrat poslužilo edinega razpoložljivega orožja, močne sindikalne organizacije SMRJ (Savez metalških radnika Jugoslavije) in delavsko prosvetnega društva "Vzajemnost", ki sta bili v Lescah obe trdni. Prva je združevala delavstvo v mezdnih gibanjih proti kapitalističnemu izkoriščanju, druga pa je vzgajala na kulturno-prosvetnem področju in dvigala socialistično zavest celotnega ktaja.

Vse bolj pomembno vlogo pa sta ti dve delavski organizaciji odigrali od leta 1939 dalje, ko je bila v Lescah ustanovljena prva ilegalna partijska organizacija. Ker je partijska organizacija v "Tovarni verig" imela za takratne razmere kar močno število članov in še večje število dobrih simpatizerjev, je kmalu prešlo vodstvo teh delavskih organizacij v njihove roke.

Ravno v tistih časih, to je leta 1938, se je pojavil na naši meji, v sosedni Avstriji, nemški fašizem, dočim je bil italijanski fašizem že prej usidran, tako da smo bili vsak čas v neposredni nevarnosti

njihovega vpada v našo državo. Ta bojazen se je stopnjevala v glavnem zaradi tega, ker je bivši jugoslovanski protiljudski režim že odkrito paktiral s fašizmom. V septembru 1939 pa je fašizem sprožil val druge svetovne vojne.

Iz navedenih razlogov je bilo nujno, da je delavstvo Tovarne verig po teh organizacijah pričelo uresničevati nakazane direktive Partije in poleg borbe za utrditev delavskih pravic v tovarni s sistematično vzgojo krepiti socialistično revolucionarnost proti fašističnim zavojevalcem. Samo ob sebi umevno je bilo, da vse večja revolucionarnost delavstva, ki se je kazala zlasti v raznih protestnih resolucijah z zahtevo, naj takoj izpuste internirane in zaprte politične jetnike, med katerimi je bilo več vidnih revolucionarjev v Bileči, Ivanjici, Lepoglavi, Sremski Mitrovici, Beograjski Glavnjači in drugod, ni ostala neopažena pri takratnih policijskih oblasteh.

Policija iz Radovljice je vse bolj pričela preganjati delavstvo, predvsem pa vodilne revolucionarje. Delali so hišne preiskave, pošiljali ovadbe na sresko načelstvo v Radovljico, ki je zasliševalo in nalagalo denarne kazni. V poletju 1940 pa je policija po nalogu banske uprave v Ljubljani zaradi tega, da bi uničila revolucionarno dejavnost, razpustila obe delavski organizaciji, "SMRJ" in "Vzajemnost" v Lescah.

Kljub vsem ukrepom banske uprave v Ljubljani, sreskega načelstva v Radovljici in policijskim šikanam pa se jim ni posrečilo odkriti organizatorjev. Partijska organizacija, ki je po razpustu omenjenih organizacij zaradi globoke ilegale in primerne konspiracije edina še ostala, je prevzela revolucionarno dejavnost v tovarni in na vasi. S povezovanjem delavcev in malih kmetov za skupno borbo proti fašizmu, ki je bila takrat že neizbežna, je v celoti opravičila svoj obstoj.

Iz navedenih dejstev izhaja dokaz, da se delavstvo tovarne Verig ob vdoru fašističnega okupatorja v našo domovino v aprilu 1941 ni le slučajno vključilo v borbo, pač pa je bil to sad dolgoletne vzgoje, ki je bila globoko ukoreninjena. Delavstvo je okupatorja pod silo razmer sprejelo z vsem prezirom, zavedajoč se krutosti fašističnega nasilja, in s trdnim sklepom, da se v danem trenutku pridruži splošnemu uporu za osvoboditev naše domovine.

Že v mesecu aprilu 1941 so na poziv Partije najbolj aktivni pričeli z zbiranjem, in to predvsem orožja, municije in ostale vojaške opreme. V mesecu maju 1941, takoj po ustanovitvi Protiimperialistične fronte, kasnejše Osvobodilne fronte, so se pričele organizirati 3 - 5 članske vojaške skupine, ki so imele nalogo, pripravljati oboroženo vstajo proti okupatorju. Vzporedno s tem so organizirali iz bivše "Rdeče pomoči", ki je oskrbovala politično preganjane "Slovensko narodno pomoč" za žrtve fašističnega terorja.

Vse te akcije so bile v tesni povezanosti s prebivalstvom izven tovarne zavestno in dosledno izvršene. V kratkem času so bile shranjene po raznih krajih precejšnje količine orožja, municije, ostalega materiala in finančnih sredstev.

Te priprave so delavci morali opravljati v strogi konspiraciji, saj je bilo med njimi, čeprav majhno število, vendar le nekaj okupatorjevih privržencev. Od teh je bil najbolj vnet Filip Mezgolj, kovač doma iz Maribora. Ta je stalno zasledoval vidne revolucionarje, pa zaradi budnosti ni mogel odkriti jedra organizacije. Dne 24. junija 1941 je odšel prvi delavec tovarne tov. Franc Dacar iz Lesce v ilegalo in se pridružil prvim partizanskim enotam na Jelovici.

Priprave za oboroženo vstajo proti okupatorju so na splošno potekale z vso naglico. Partijska konferenca, ki je bila dne 17. julija 1941 na Jelovici, pod vodstvom Staneta Žagarja, učitelja iz Srednje Dobrave pri Kropi, Lojzeta Kebeta in Toma Brejca iz Ljubljane, je sprejela sklep, da se takoj povežejo vsi ilegalci v partizanske enote in se prične oborožena borba do končne zmage na okupatorjem. Te konference se je udeležil tudi zastopnik iz Lesce. Zaključke in navodila je takoj posredoval organizatorjem v tovarni in okolici. Takoj naslednje dni so se pričele širiti predvsem napisne in trosilne akcije s pozivom na borbo proti okupatorju.

Dne 22. julija 1941 je že počila prva partizanska puška na nemškega

policista v bližini Kamnika. Po teh dogodkih, ki so močno prestrašili okupatorja, je gestapo z vso silo pričel zapirati najbolj vidne revolucionarje. Begunjske zapore je spremenil v taborišče talcev, računajoč s tem, da bo v kali zatrl upor, kar se je pa izkazalo ravno nasprotno.

Dne 28. julija 1941 je v opoldanskih urah vdrl gestapo v Lesce in aretirал pet delavcev iz tovarne Verig in enega iz vasi, nekaj pa jih je pred aretacijo pobegnilo. Na ta okupatorjev ukrep so se še isti večer zbrali ostali organizatorji upora. 14 mož in fantov iz tovarne in vasi je nato z vsem orožjem in municijo odšlo v smer Jelovice ter se pridružilo prvim partizanskim enotam.

Kljub vrzeli, ki je nastala po tej aretaciji in odhodu velikega števila

članov v partizane, pa organizacija odpora ni bila uničena. V tovarni in na terenu so ostali še taki, ki so imeli vse sposobnosti, da so utrjeno delo odpora proti okupatorju kaj kmalu dobro okrepili z novimi močmi.

Zaprti v Begunjah so se zadržali, da od njih ni bilo mogoče izvedeti prav nič, kar bi omogočilo okupatorju izvajanje nadaljnjih represalij. Borci, ki so odšli v partizane, so pa že v začetku avgusta 1941 opravili prvo borbo z nemškimi policisti na Jelovici in jim prizadejali nekaj izgub. Od teh prvoborcev jih je večje število darovalo za našo svobodo najdražje, svoje življenje. Še živeči od teh, tov. Dežman Antoh - Tonček, pa je bil po osvoboditvi proglašen za narodnega heroja.

J. Strgovšek

NAJSTAREJŠIM ČLANOM BOMO DALI
PRIZNANJE

Ob 40-letnici obstoja tovarne bo kolektiv našega podjetja s skromno nagrado izrazil priznanje svojim članom z več kot 25 leti službe v tovarni: Oblaku Vilku iz vijakarne, Svetini Francu, Klinarju Francu, Primožiču Valentinu, Hanžiču Janezu iz verigarne, Prešernu Jožetu, Grilcu Stanku, Zemvi Franou iz kovačnice, Skumavcu Frideriku, Plemlju Janezu iz orodjarne, Mandeljcu Viktorju iz mizarne ter nameščencema Gašperinu Ivanu in Žagarju Lovru. Vsi ti so še aktivni.

Priznanja in nagrade bodo deležni tudi upokoјenci, ki so še honorarno zaposleni: Spendal Marija, Smerke Matilda, Kirin Anton, Tonejc Jože, Muhovec Ivanka in Plemelj Gabrijel ter upokoјenci, ki so bili nad 25 let zaposleni v naši tovarni: Mulej Alojz, Grčar Ana, Prešeren Valentin, Vovk Alojz, Prešeren Marija, Beravs Karol, Petelin Avgust, Prešeren Anton, Beravs Gizela, Stojan Alojz, Avsenik Alojz, Zupan Vinko, Derling Ivanka, Resman Alojz, Rajgelj Miha, Rezar Valentin, Rajhard Andrej, Brence Martin, Plešnar Marija, Plešnar Francka, Kos Alojz,

Mencinger Alojz, Žilih Jože, Zupan Jože, Triplat Rudolf in Murgelj Marija.

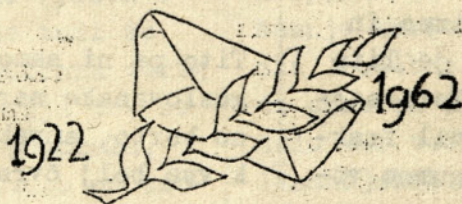
Na kratko vam predstavljamo štiri člane kolektiva, ki so vstopili na delo v tovarno leta 1922:

Marija Spendal, rojena 1895, v našem podjetju dela že skoraj 40 let. Pred upokoјitvijo je bila finančni knjigovodja, po upokoјitvi dela pri nas honorarno.

Karol Beravs, rojen 1907, v našem podjetju je delal 40 let. Pred upokoјitvijo je bil kontrolor kvalitete izdelkov.

Franc Svetina, rojen leta 1907, v našem podjetju je že 39 let in pol. Je še vedno redno zaposlen in sicer v verigarni kot strojni ključavničar II.

Janez Plemelj, rojen 1907, je prav tako pri nas že 39 let in pol, še vedno aktivno dela v orodjarni kot VK strugar I.

ŠE NA MNOGA LETA, DRAGI TITO!

V mesecu maju smo praznovali vsi državljani Jugoslavije, še prav posebno pa mladina, praznik mladosti. Ta je najbolj prazničen zato, ker praznuje naša mladina praznik mladosti prav na dan, ko praznuje naš maršal Josip Broz - Tito svoj rojstni dan.

Vsi delovni ljudje Jugoslavije in še posebno mladina se mislih s ponosom zbiramo okrog svojega predsednika ter mu želimo vse najboljše. Želimo, da bi nas še mnogo let tako uspešno vodil na naši poti v socializem in gospodarski napredek. Kajti le po njegovih smernicah bomo ustvarili lepšo prihodnost za sedanja in bodoča pokolenja.

Titova življenska pot je pot nenehnega boja za pravice delavskega razreda. To je pot revolucionarja, ki je vse svoje življenje posvetil za dobro jugoslovanskih narodov. Že preko pol stoletja je minilo, odkar je zapustil domačo vas Kumrovec ter se napotil na pot, ki je bila za delavca v stari kapitalistični Jugoslaviji vse prej kot rožnata. Kmalu je spoznal zatiranje in izkoriščanje delavskega razreda. Kot mlad član KP je začel boj proti buržoaziji in tiraniji v stari Jugoslaviji. Zaradi tega je preživel mnogo temnih dni v ječah, vendar se je tu istočasno obogatil s teorijo marksizma in leninizma. Tako obogaten je Tito že pred petindvajsetimi leti stopil na čelo KPJ, jo očistil frakcionaštva ter jo nato pogumno vo-

dil, učil in pripravljaj jugoslovanske narode ter jih ob razsulu stare vlade dvignil v boj proti okupatorju. Leta 1941 bi bili ostali prepuščeni na milost in nemilost sovražniku, ko bi ne bili imeli KPJ in njej na čelu tovariša Tita, ki je prvi zanetil plamen odpora ter povedel vse svobodoljubne in pošteno misleče državljane Jugoslavije v neizprosni boj za osvoboditev naše dežele, v boj proti buržoaznemu jarmu, proti izkoriščanju človeka po človeku, v boj za enotnost in bratstvo jugoslovanskih narodov ter za srečnejšo prihodnost sedanjih in bodočih pokolenj. Z njim so čutili in njegove pravične težnje pravilno doumeli vsi pošteni ljudje od Bitolja do Triglava, zato so se vključevali v vrste narodne osvobodilne vojske, ki se je pod vodstvom tovariša Tita iz leta v leto večala in bila tako sposobna izvajati jugoslovanskim narodom svobodo, ki je bila temeljni pogoj za izgraditev socializma v Jugoslaviji.

Za vse to se imamo jugoslovanski narodi zahvaliti Titu, ki je znal v natežjih trenutkih hrabriti in pravilno voditi delavski razred Jugoslavije in bil z njim tako neločljivo povezan. Zato je bila in je v nas trdna, neomajna vera v Tita ter v dokončno zmago delavskega razreda, v zmago socializma.

Tito pa ni samo uspešno vodil jugoslovanske narode skozi štiriletno borbo, ampak je tudi pripomogel k vse bolj čvrsti enotnosti in

bratstvu vseh naših narodov. In ravno bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov je ena glavnih garancij za naš nadaljnji gospodarski in socialistični razvoj.

Vsi naši uspehi pri premagovanju težav po vojni so povezani s tovarišem Titom in danes skoraj ne moremo govoriti o Jugoslaviji, ne da bi obenem govorili tudi o njem. Njegova življenska pot je tesno povezana z zgodovino naše domovine. Ponosni smo lahko, da imamo takega ideologa, kot je tovariš Tito, da smo dosegli zavidanja vredno stopnjo gospodarskega razvoja, da imamo delavsko oziroma družbeno upravljanje, decentralizacijo in tako dalje.

V MAJU NEKOLIKO BOLJŠA PROIZVODNJA

Kljub temu, da količinski plan v maju še vedno ni bil polno dosežen, je bila količinska realizacija že večja kot v mesecu februarju, marcu in aprilu.

V tekočem mesecu juniju pa je pričakovati, da bo operativni plan že nekoliko presežen ter da se bo v naslednjih mesecih proizvodnja še stalno večala.

Poleg popolne zasedenosti kapacitet v obratih kovačnici, vijakar ni in tudi v verigarni (razen opremljenih verig) se je tudi že pričela proizvodnja sidrskih verig v obratu OTV. Proizvodnja teh se bo iz meseca v mesec povečala, kar bo pozitivno vplivalo na proizvodne rezultate in boljše realizacijo celega podjetja.

Tovariš maršal je bil vedno za to, da kolektivi prevzamejo sami upravljanje podjetij, ker zaupa delavskemu razredu, njegovi moči in ustvarjalnosti. Vsi smo pa priča našim največjim uspehom, ki smo jih dosegli prav v dobi samoupravljanja.

Delavski razred se še nadalje želi ravnati po tvojih napotkih, dragi tovariš Tito, svojo vdanost in hvaležnost pa bomo dokazovali z delom za srečnejšo prihodnost nas vseh.

Še na mnoga leta, tovariš Tito, in da bi še naprej vodil narode socialistične Jugoslavije!

J. Vovk

Novi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov in uvajanje akordnih cenitev dela, ki sta bila uveljavljena s 1. majem 1962, bosta ob dobri organizaciji dela in zasedenosti kapacitet občutno dvignili delovni učinek, povečala proizvodnjo in realizacijo ter zvišala osebne dohodke. Seveda bo za doseganje boljših proizvodnih rezultatov in večjih osebnih dohodkov potreben večji proizvodni elan vsakega posameznika, boljše izkoriščanje kapacitet na delovnih mestih, večja osebna delovna disciplina in bolj ekonomično izkoriščanje surovin in pomožnega materiala. Posebno pa je potrebno povečati skrb za izboljšanje organizacije dela ter težiti k uvajanju racionalizacijskih delovnih postopkov, ki nam ob istem vložnem delu dajo mnogo boljše proizvodne rezultate.

J. Ljubič

DELO SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Kljub temu, da je ta številka našega glasila posvečena v glavnem prazniku kolektiva ob priliki 40. obletnice ustanovitve podjetja, ne bi bilo prav, da bi manjkalo redno poročilo o zaključkih naših samoupravnih organov.

Zato želimo naše bravce seznaniti z nekaterimi pomembnejšimi sklepi upravnega odbora in delavskega sveta.

Dne 14. maja je centralni delavski svet in upravljal o sledečih važnejših zadevah:

- a/ o predlogu plana investicij za leto 1962,
- b/ o predlogu "Pravilnika o racionalizacijah",
- c/ o poročilu izvršitve plana za obdobje januar-marec.

Nerazporejena sredstva za investicije, ki se lahko v letošnjem letu izkoristijo, znašajo Din 74, 500.000.-

DS je odločil, da se v tekočem letu uporabijo ta sredstva za sledeče investicije:

- 1. Za nadzidavo objekta orodjarne z namenom, da se pridobijo prostori za garderobe režijskih obratov in za pisarne Din 10,000.000.-
- 2. Za gradnjo družinskih stanovanj Din 28,000.000.-
- 3. Za kulturni dom Lescah Din 15,000.000.-

- 4. Za odkup zemljišča za nadaljnjo stanovanjsko gradnjo Din 1,000.000.-
- 5. Za dovršitev garaž Din 1,000.000.-
- 6. Za velika popravila stanovanjskih hiš v naselju pri obratni ambulanti Din 500.000.-
- 7. Za nabavo mikrolovnega generatorja za obsevanje revmatičnih bolnikov v OA Din 800.000.-
- 8. Za razno drobno opremo v obratih Din 4.000.000.-
- 9. Za pisarniško opremo, računske in pisalne stroje Din 4,000.000.-
- 10. Za dotacijo sindikalni organizaciji in počitniškemu domu Din 3,500.000.-
- 11. Za družbene organizacije in društva Din 2,500.000.-

Skupaj Din 70,300.000.-

Ostala sredstva v znesku Din 4,200.000.-, ki jih DS ni razporedil, pa bi se uporabila za eventualne nepredvidene investicije v tekočem letu.

Nadalje je DS potrdil tudi osnutek pravilnika o racionalizatorstvu, ki bo v bodoče uredil postopke in nagrajevanje za racionalizacije, izboljšave in iznajdbe.

Upravni odbor pa je na svojih sejah v tem obdobju sprejel naslednje pomembnejše zaključke:

- 1. V primerih, kadar posamezni delavci samovoljno prekinejo delovno razmerje, naj podjetje po 317. členu zakona o delovnih razmerjih uveljavlja pravico do

odškodnine, ki zaradi nepredvidenega odhoda delavca nastane v proizvodnji. Vodje ekonomskih enot naj v takih primerih pošljejo prijave s potrebno utemeljitvijo oziroma podatki o škodi, ki je nastala zaradi neizpolnjenega delovnega mesta.

2. Centralnemu delavskemu svetu se predlaga sprememba delitve čistega dohodka v ekonomski enoti verigarne na ta način, da se procent dohodka, namenjen za sredstva osebnih dohodkov, poveča za 3 %, kar gre v breme sredstev za sklade v ekonomski enoti OTV, ki je prevzela nekatere stroje iz verigarne.

3. Upravni odbor je odobril razdelilnik sredstev v znesku Din

2,500.000.-, ki jih je CDS namenil organizacijam in društvom za l. 1962.

4. Odobri se predlog komisije za štipendije, da se za leto 1962 razpišejo naslednje štipendije:

- 2 štipendiji na strojni fakulteti
- 1 štipendija na ekonomski "
- 1. štipendija na tehnični srednji šoli - strojni oddelek
- 1 štipendija na ekonomski srednji šoli
- 1 štipendija na tehnični srednji šoli - strojni oddelek - za odrasle za delavce v delovnem razmerju s skrajšanim delovnim časom na 5 ur dnevno.

Iz pisarne splošnega sektorja

UREDNIKI TOVARNIŠKIH GLASIL SO ZBOROVALI

Koncem prejšnega meseca so se zbrali v Kranju uredniki in sodelavci tovarniških glasil iz vse Slovenije. Namen tega posveta, ki ga je organizirala sekcija za tovarniški tisk pri društvu novinarjev LRS, je bil spregovoriti o vlogi in mestu glasil delovnih kolektivov in o problemih uredništev ter se pomeniti o tem, kako izboljšati kakovost časopisov.

Posvet je dal nekakšen okvir v katerem naj se razvijajo tovarniška glasila, ki naj vzgajajo proizvajavce v smotrno upravljavse družbenega življenja, jih seznanjajo z njihovo vlogo v podjetju in komuni, jim tolmačijo potrebo strokovnega usposabljanja in jih

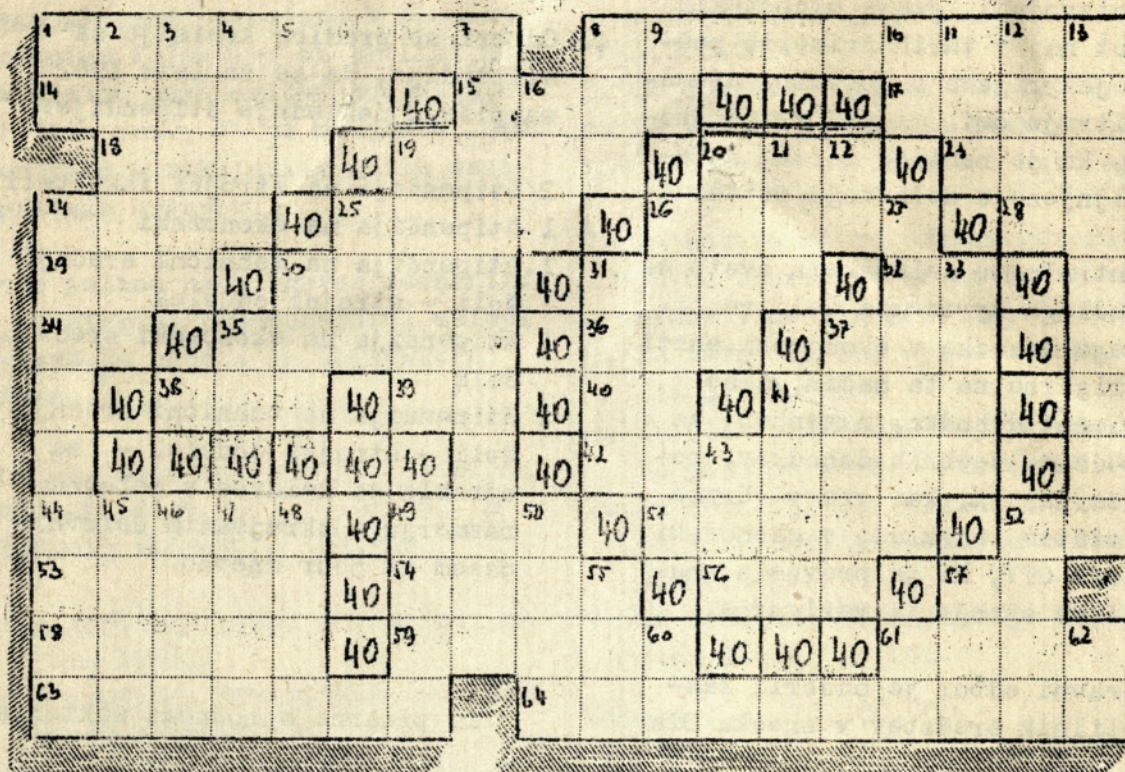
seznanjajo z važnimi dogodki v podjetju in komuni. Poleg tega naj časopisi utrjujejo pridobitve ljudske revolucije in razširjajo splošno obzorje bravcev.

Zanimivo je vedeti tudi to, da v Sloveniji izhaja 113 glasil delovnih kolektivov, in ta glasila prejme mesečno okrog 740.000 ljudi. Skoraj polovica teh glasil je tiskana, ostala so še ciklostirana, izhajajo pa vsakih 14 dni, 3 tedne, mesec dni ali tri mesece.

Vzporedno s posvetom so organizatorji pripravili tudi razstavo glasil na kateri smo tudi mi sodelovali.

A. Vidic

N A G R A D N A K R I Ž A N K A

VODORAVNO: 1. izdelek tovarne ve-
rig, 8. vrsta strojev v naši to-
varni, 14. ključavničarsko orodje,
prístroj, 15. znak za višino tona,
17. zvižajača, 18. grški bog vojne,
19. vrsta motorja za poč v OTV,
23. števnik, 24. utrojen, 25. vrh
v Julijskih Alpah, 26. važna la-
dajska oprema, 28. števnik, 29.
reka v Nemčiji, 30. vrsta tekmo-
valnega čolna, 31. žensko ime,
32. začetnici slovenskega pesnika
predstavnik moderne (1876-1899),
34. simbol za aktinium, 35. žival,
36. vzvišena lirski pesem (mn.),
37. je buden, 38. tovarna v ra-
dovljiški komuni, 39. začetnici
hrvaškega pisatelja (Kmečki punt),
40. kratica za akademski naslov,
41. beseda s katero označujemo
množenje, 42. država v Evropi,
44. glavno mesto ČSSR, 49. konica,

51. prizorišče v cirkusu, 52. po-
pularni tednik, 53. izdelek TVL,
54. razbit, zlomljen, 56. oblika
pomožnega glagola, 57. osebni za-
imek, 58. vrsta vina, 59. sovjet-
ska baltiška republika, 61. poljski
pridelek, 63. ženski poklic v TVL,
64. vrsta poklica.

NAVPIČNO: 1. kratica za "zadnja
pošta", 2. preživalec polotoka v
Aziji, 3. priimek enega izmed naj-
starejših delavcev v naši tovarni,
4. zidna obloga, 5. nedoločni zai-
mek, 6. otok v srednjem Jadranu,
7. rasprotniki fašizma, 8. števnik,
9. kazalni zaimek, 10. arabski
žrebec, 11. kratica ene naših re-
publik, 12. žeska pričeska, 13.
gospodarstvenik, 16. naš kontrolni
oddelek, 19. pragozdna žival, 20.
včasih zelo pomemben stroj za TVL,

21. moško ime, 22. tovarna radio-
aparator v Srbiji, 24. avion, 25.
kovinarska šola v Mariboru (narobe)
26. vrsta verige, 27. emisija, 30.
glej 8. navpično, 31. najnovejši
kroj ali noša, 33. splet, 35. Lu-
dolfovo število, 37. vrsta grma
(dvojina), 41. prostor v hiši,

. / .

Rešitve pošljite uredniku do 7.
julija 1962.

Nagrade:

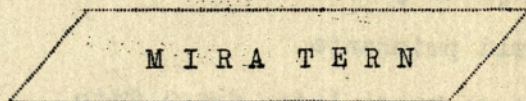
1. 2.000.- dinarjev
2. 1.500.- dinarjev
3. 1.000.- dinarjev

Žrebanje dobitnikov bo 7. julija
ob 13 uri v zbornici.

43. kratica za humano službo, 45.
poljedelski pridelek, 46. rimski
bog ljubezni, 47. žensko ime (ljub-
kovalno), 48. prostor v gledališču,
(narobe), 49. domača žival (dvojina),
50. vinorodne rastline, 52. reka v
Vojvodini, 55. tovarna na Gorenjskem,
ki praznuje 40-letnico, 57. nasprotno
od manj, 60. začetnisi predsednika
našega UO, 61. grška črka, 62. plo-
skovna mera.

. / .

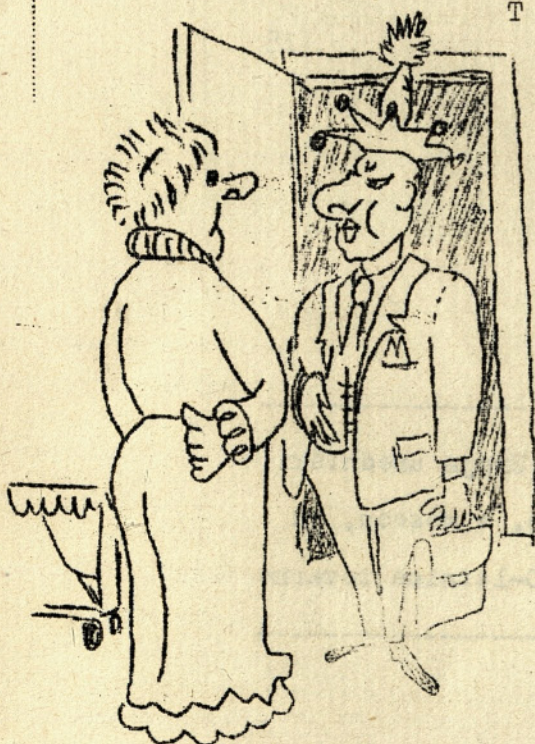
POSETNIČICA

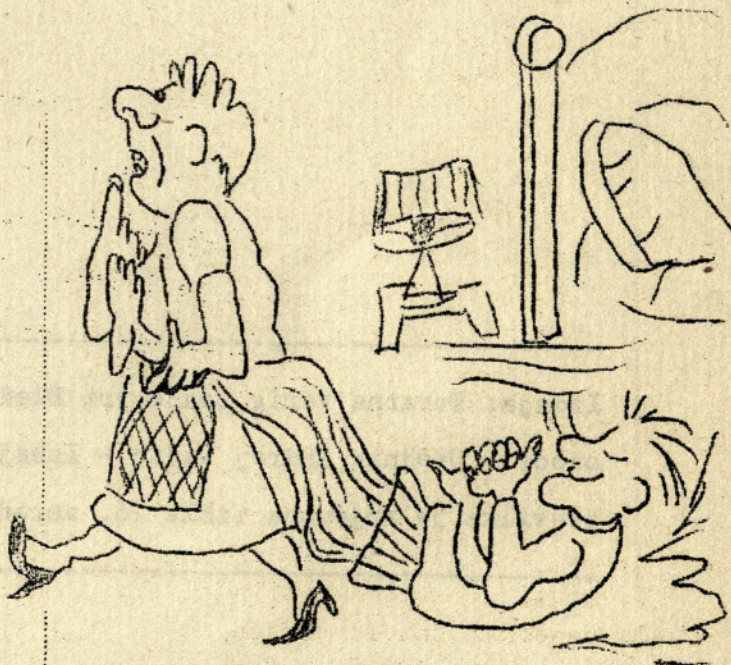
MIRA TERN

Kaj je tovarišica?

TEŽAVE

Vso noč sem moral biti v pisarni,
toliko dela se je nabralo.

No Francelj zdaj pa le vstani,
zajtrk je že na mizi.

V S E B I N A

	Stran
Bravcem	1
Razvoj tovarne v 40 letih obratovanja	2
40 let revolucionarnega delavskega gibanja v Tovarni verig	5
Revolucionarna dejavnost delavstva naše tovarne v letih 1938 - 1941	10
Najstarejšim članom delovnega kolektiva bomo dali priznanje	13
Še na mnoga leta, dragi Tito	14
V maju nekoliko boljša proizvodnja	15
Delo samoupravnih organov	16
Uredniki tovarniških glasil Slovenije so zborovali	17
Nagradna križanka	18

Izdaja: Tovarna verig Lesce pri Bledu - Ureja uredniški
odbor - Urednik Andrej Vidic - Izhaja 15. v mesecu, ta
številka je izjemoma izšla 26. zaradi 40-letnice tovarne
